

**INDYWIDUALNY PROGRAM TERAPEUTYCZNY
w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka**

**Monika Tusińska - pedagog PPP w Puławach
Joanna Wnuk
Magdalena Czarnacka
Marzena Szymuś**

Imię: Magda

Wiek: 5 lat

Dane z wywiadu:

Rodzina pełna. Jedyne dziecko w rodzinie. Ciąża przebiegała bez komplikacji do 6 m-ca życia. W 6 miesiącu u matki nastąpił nagły wzrost ciśnienia zagrażający życiu dziecka. W 32 tygodniu ciąży wykonano cesarskie cięcie. 9 pkt w skali Apgar. Waga dziecka po porodzie wynosiła 1440 g, pobyt w inkubatorze. W pierwszej dobie życia wystąpił bezdech. Do 5 miesiąca życia nie zdiagnozowano nieprawidłowości w rozwoju. W 5 miesiącu została stwierdzona czterokończynowe mózgowo-porażenie dziecięce, niedowidzenie, padaczka. Obecnie dziecko pozostaje pod stałą kontrolą specjalistów: neurologa, audiologa, okulisty, rehabilitanta, ortopedy, stomatologa.

Diagnoza funkcjonalna:

Motoryka duża: Nie porusza się samodzielnie. Potrafi stać w pionizatorze. Siedzi z podparciem. Krótkotrwale utrzymuje głowę w równowadze.

Motoryka mała: Spastyczność w obrębie dłoni, zaciśnięte pięści. Silnie przytrzymuje przedmiot włożony do dłoni. Nie chwyta przedmiotów przy zetknięciu z dłonią. Kieruje rękę do ust. Lewa ręka mniej sprawna.

Percepcja wzrokowa: Uszkodzony nerw wzrokowy, oczopląs, zachowane poczucie światła. Bardzo krótkotrwale koncentruje się na bodźcu świetlnym pulsacyjnym, wymaga wspomaganie głosem. Występują momenty poszukiwania wzrokiem źródła światła, ale w przypadku bodźca podawanego z boku głowy - brak reakcji.

Percepcja słuchowa i mowa: Reaguje na głos matki i znanych osób. Reaguje na swoje imię. Odwraca głowę w kierunku źródła dźwięku, nasłuchuje, skupia uwagę na dźwiękach. Zachowana koordynacja słuchowo - ruchowa. Pojawia się wokaliza inna niż krzyk. Wydaje nieartykułowane dźwięki. Wyraża zadowolenie poprzez mimikę twarzy i dźwięki.

Percepcja dotykowa: Lubi silne doznania dotykowe (papier ścierny, szczoteczka do rąk, zmywak do naczyń) Toleruje różne bodźce dotykowe. Lubi być głaskana. Pozwala się obejmować, masować.

Powonienie i smak: Toleruje różnorodne bodźce smakowe i węchowe.

Funkcje poznawcze: Występuje reakcja na bodźce zewnętrzne. Podejmuje próby wykonywania ruchów w celu podtrzymania akcji. Powtarza ruchy. Najchętniej poznaje przedmioty poprzez wkładanie do ust, gryzienie, lizanie.

Samodzielność: Wymaga stałej opieki, niesamodzielna w zakresie samoobsługi. Jest karmiona w pozycji półleżącej. Spożywa pokarmy w postaci rozdrobnionej. Nie występuje nagryzanie, gryzienie, przeżuwanie. Łyka pokarmy. Blokuje pokarm językiem w czasie jedzenia. Nie wykazuje szczególnych preferencji pokarmowych. Nie sygnalizuje potrzeb fizjologicznych.

Rozwój społeczno - emocjonalny: dziecko o pogodnym usposobieniu. Chętnie poddaje się różnego typu aktywnościom wobec niej podejmowanym. Nie wykazuje lęku przed ćwiczeniami terapeutycznymi. Reaguje uśmiechem na głos matki. Jest silnie emocjonalnie związana z matką. Nie wykazuje zachowań agresywnych ani autoagresywnych.

ARANŻACJA POMIESZCZENIA

Pokój dziecka powinien być wyposażony w specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny dostosowany do aktualnych potrzeb i możliwości psychoruchowych dziecka, umożliwiający terapię w optymalnych warunkach: fotelik pionizujący, materac, piłka Bobathów, wałki. W celu stymulacji przedsionkowej należałoby wyposażyć pokój w huśtawkę, fotel bujany, fotel obrotowy, hamak, koc. Kolorystyka pomieszczenia powinna być utrzymana w kontrastowych, intensywnych barwach (czarno - biały, czarno - żółty, czerwono - niebieski), należy dobrać tkaniny i powierzchnie z dużymi wzorami (spirale, grochy, szachownice). W domowym otoczeniu należy zadbać o widoczność istotnych miejsc: oklejenie kolorową taśmą brzegu stołu, parapetu, włącznika światła, framugi drzwi. Stosować dobre, górne oświetlenie. Farby fluorescencyjne używane z odpowiednio przyciemnionym światłem ultrafioletowym będą lepiej widoczne niż kolory widziane w świetle dziennym. Pokazywane w takich warunkach zabawki i kształty będą bardziej interesujące i lepiej widoczne. Osoba prowadząca zajęcia/ matka powinna mieć na sobie odzież kontrastującą, o wyrazistych barwach i wzorach. Wskazane jest też by w razie potrzeby istniała możliwość całkowitego zaciemnienia pokoju dziecka. Można pokusić się o wykonanie „Little room” - małej przestrzeni wypełnionej wiszącymi zabawkami, wyklejonej foliami odbłaskowymi, kolorowymi materiałami o różnej fakturze, dobrze oświetlonej.

Pomoce dydaktyczne wykorzystywane w pracy z dzieckiem:

Stymulacja wzroku - latarka punktowa, kula lustrzana, lampki choinkowe, światło pulsujące, kolorowe nakładki na latarkę, slajdy, kolorowe małe piłki, lustrzanka z reflektorami, zabawki świecące, lustro małe i duże, ręczniki w różnych kolorach. Stymulacja słuchu - grzechotki, zabawki dźwiękowe, suszarka, kasety z odgłosami (zwierząt, otoczenia, zjawisk atmosferycznych, pojazdów) instrumenty muzyczne (cymbałki, bębenek, tamburino, kołatka, kastaniety, triangel, trąbka), frotki z dzwoneczkami na nadgarstki, puszki/ pojemniki oklejone kontrastującymi pasami np. czarno - białymi, mogą mieć w środku ziarenka wydające dźwięki. Stymulacja dotyku - tkaniny o zróżnicowanych fakturach, glina, plastelina, masa solna, piasek, groch, kasza, fasola, ryż, makaron, bułka tarta, galaretki, budyń, kisiel, tarka, drobne kulki, korale, torebki papierowe, foliowe w różnych barwach, tablica rzepowa, piłka rzepowa,

zabawki wibracyjne, zabawki kolczaste - jeź, masażer, elektryczna szczoteczka do zębów, rękawice rzepowe.

Stymulacja węchu i smaku- naturalne zapachy (kawa, ocet, perfumy) i smaki (słodki, słony, gorzki, kwaśny)

Wykorzystywane w pracy rehabilitacyjnej metody :

- stymulacja polisensoryczna,
- metoda Knillów,
- masaż logopedyczny,
- zabawy paluszkowe,
- masaż powierzchniowy dłoni,
- praktyczne działanie,
- obserwacja, muzykoterapia,
- Metoda Ruchu Rozwijającego W. Sherborne

ODDZIAŁYWANIA TERAPEUTYCZNE

Z wywiadu i obserwacji wynika, że przez większą część dnia dzieckiem zajmuje się matka. Dlatego też program skonstruowany jest tak, aby ćwiczenia rehabilitacyjne były wplecione do codziennych czynności pielęgnacyjno - opiekuńczych. Z uwagi na nieobecność ojca w domu w ciągu dnia okazją do podtrzymywania i wzmacniania więzi z dzieckiem będą dla niego aktywności związane z wieczorną toaletą, karmieniem, układaniem do snu. Dzięki temu również u dziecka wykształcić się może umiejętność antycypacji nadchodzącej pory dnia (dzień - aktywność - matka, wieczór- sen - ojciec). W oddziaływaniach terapeutycznych niezmiernie istotnym elementem jest stałe werbalne bodźcowanie dziecka(tzw.„kąpiel słowna")

Zestawy ćwiczeń możliwych do przeprowadzenia w domu:

Proponowane zajęcia zostały podzielone tematycznie w podgrupy, jednak mogą być one wykorzystywane elastycznie w zależności od pomysłu, potrzeb oraz możliwości psychofizycznych dziecka danego dnia.

Toaleta

- masaż zewnętrzny twarzy,
- masaż szyi - od okolicy barków do podbródka, zewnętrzną powierzchnią przetyku od

dołu ku górze stosujemy tylko głaskanie

- masaż dłoni-palców, np. „Sroczka”, „Myszeczko gdzieś była”, „Paluszki się budzą”
- zabawy paluszkowe, dziecięce masażyki, np.

Bocian i szpak

Dziecko leży na brzuchu

A to było tak:

Lekko drapiemy je po jednej łopatce

Bociana drapał szpak

A potem była zmiana

Mocniej lub słabiej po drugiej

I szpak drapał bociana

Na koniec pytamy po której stronie miałoCo wynika z tej zmiany?
silniejsze odczucia

Może nazwać stronę ciała

Kto był bardziej podrapany?

A było też i tak:

Lekko stukamy dziecko w plecy

Bociana dziobał szpak

A potem była zmiana

Stukamy w plecy w innym miejscu

I szpak dziobał bociana

Stukamy w trzech innych miejscach

Potem były jeszcze trzy zmiany

Ile razy szpak był dziobany?

Bajka o raku z tataraku

Kroczy my dwoma palcami po
ciele dziecka

Idzie rak, wielki rak

Leciutko szczypiemy

Jak uszczypnie będzie znak

Znów kroczy my

Kroczy rak, wielki rak

Kroczy my do przodu potem do tyłu
Raz do przodu a raz do tyłu

Delikatnie szczypiemy

Szczypu, szczypu

drapiemy

Drapu, drap

szczypiemy

Jak uszczypnie

Będzie znak

Kołyszymy i głaszczemy dziecko
Panie raku, panie raku

Siedź pan lepiej w tataraku

W tataraku nie ma dzieci

Niech pan sobie tam posiedzi

Albo lepiej pośpi chwilkę

I nie szczypie przez godzinę

Kołyszymy dziecko i
naśladujemy chrapanie

Chrapu, chrap, chrapu, chrap

Idzie pani, wietrzyk wieje

Na przemian uderzamy w plecy końcami palców wskazujących

Idzie pani,
tup, tup,
tup

Uderzamy jednym palcem

Dziadek z
laską stuk,
stuk, stuk

Naśladujemy skoki, opierając dłoń na przegubie i przenosząc punkt oparcia na
palce

Skacze
dziecko
hop, hop,
hop

Uderzamy opuszkami palców w dwie odległe części ciała

Żaba robi
długi skok

Dmuchamy w jedno i drugie ucho dziecka

Wieje
wietrzyk
fiut fiut
fiut

Delikatnie stukamy wszystkimi palcami

Kropi
deszczyk
puk, puk,
puk

Uderzamy dłońmi zwiniętymi w miseczki

Deszcz ze
śniegiem
chlup,
chlup,
chlup

Lekko uderzamy pięściami

A grad w
szyby łup,
łup, łup

Ruchami okrężnymi gładzimy plecy dziecka

Świeci
słonko

Dmuchamy na włosy

Wieje
wietrzyk

Stukamy palcami

Pada
deszczyk

Leciutko szczypiemy w kark

Czujesz
dreszczyk
?

- Ubieranie i rozbieranie z nazywaniem czynności (daj nóżkę, teraz nakładam skarpetki)
- Masowanie w kąpeli ciała dziecka gąbkami o różnych powierzchniach
- Szczotkowanie włosów,
- Szczotkowanie języka i dziąseł przy okazji mycia zębów
- Masowanie, wibrowanie,
- Kąpiele w wodzie o różnej temperaturze
- Kąpiel w pianie.
- Kąpiel w soli (odczuwanie szorstkości, zapachu)
- Zabawy w wodzie: - „Idzie deszcz”
- Uderzanie dłońmi o powierzchnię wody (chlap, chlap),
- Skrapianie drobnymi kropelkami wody (kap, kap),
- Uderzanie palcami o wodę (chlup, chlup),
- Wrzucanie wybranego przedmiotu do wody (plusk, plusk).

- Chwywanie przedmiotów znajdujących się w wodzie
- „Gdzie Twoja ręka”
- Ćwiczenia w rozróżnianiu części ciała (polewanie wodą kolejno nazywanych części ciała).
- Opukiwanie policzków wklepywanie kremu, wmasowywanie oliwki
- Zabawy przed lustrem, zabawy z oświetleniem
- Wycieranie ciała z różną siłą, materiałami o różnej fakturze i kolorze;
- Suszenie włosów- odczuwanie różnej temperatury odczuwanie siły podmuchu powietrza, nazywanie tych części ciała, które osuszamy;
- Relaksująca, wyciszająca, uspokajająca kąpiel wieczorna
- Relaksacja przy muzyce

Posiłek

Podczas przygotowywania posiłków należy werbalizować wszystkie dokonywane czynności. Codzienne nazywanie przedmiotów, których używamy: czajnik, mikser, lejąca się z kranu woda, brzdęk garnków, naczyń., unoszący się zapach przygotowywanych potraw, jest podstawą do tworzenia się skojarzeń dźwięków ze znaczeniami, które z sobą niosą oraz rozróżniania kiedy towarzyszą im przyjemne a kiedy niemiłe doznania. Jedzenie podajemy w kontrastujących naczyniach.

Propozycje :

Wprowadzenie sygnałów zapowiadających czynność karmienia: stukanie łyżeczką o kubeczek, talerzyk.
 Masaż warg - od środka nad górną wargą w kierunku na boki, podobnie masujemy okolice pod dolną wargą, ruchem rozciągającym masujemy okolice pod dolną wargą.
 Masaż żuchwy - od podbródka w kierunku skroni, od okolicy za uszami do podbródka.
 Nauka nagryzania, ustawianie języka w dolnej części jamy ustnej
 Ćwiczenia z wykorzystaniem metody Castillo-Morallesa Stymulacja węchowo - smakowa: podawanie różnych smaków i zapachów. Zapoznanie z nowym materiałem - kisiel, budyń, galaretką - wąchanie, smakowanie, dotykanie, obserwacja. Nagradzanie dziecka za każdą podejmowaną próbę i aktywność: pochwała, klaskanie.

Zabawy :

- mieszanie dłońmi

- przelewanie
- wyciskanie, gniecie
- smakowanie, prowokowanie zlizywania
- smarowanie dużych powierzchni
- odbijanie zamoczonych dłoni na kolorowych kartonach

PORANNY KRAĞ (stymulacja polisensoryczna według pór roku)

Zapalenie lampki zapachowej (do każdej pory roku przypisany jest inny zapach)

wiosna – cytryna

lato – róża

jesień – lawenda

zima - mięta

Obejście z lampką dziecka, nazwanie dziecka jego imieniem, zwrócenie uwagi na zapach i cechy aktualnej pory roku.

Masowanie dłoni dziecka oliwką zapachową.

Krótkie opowiadanie o danej porze roku.

Spotkanie z żywiołem (bodźce dotykowe)

wiosna – glina

lato – ogień

jesień - wiatr, powietrze, dmuchawa

zima - woda

Demonstracja instrumentu muzycznego (bodźce słuchowe):

wiosna – bęben

lato – gong

jesień - dzwony rurowe

zima - dzwonki, trójkąt

Zakładanie na głowę dziecka kolorowych chust (kolor chusty zgodny z porą roku)

wiosna – zielony

lato - czerwony

jesień – żółty

zima - niebieski, błękit

Zastosowanie bodźców smakowych (zwiększenie wrażliwości warg i języka):

wiosna - cytryna z cukrem

lato - słodka wiśniowa konfitura

jesień - miód lub krem orzechowy

zima – miętowe pastylki lub miętowa herbata

Celem PORANNEGO KRĘGU jest komunikacja. Podstawowe znaczenie ma rytualizacja czynności.

ĆWICZENIA W CZASIE WOLNYM ZABAWA, REWALIDACJA

- manipulacje na przedmiocie (dotykanie, branie do ust, potrząsanie obracanie)
- różnicowanie dotykowe przedmiotów o różnych fakturach;
- szukanie dużych przedmiotów ukrytych np. w mące, w grochu;
- próby uderzania dłonią w piłkę;
- zajęcia rytmiczne (metoda Knilów);
- wyklepywanie rytmu na piłce („ręce pod ręce”);
- słuchanie nagrań dźwięków;
- zwracanie się w kierunku dźwięku;
- lokalizowanie dźwięku (najpierw z wysokości poziomego ucha, następnie poniżej poziomego ucha, jeszcze później powyżej poziomego ucha)

- nadawanie znaczeń dźwiękom (polisensoryczne poznanie źródła dźwięku)
- wrzucanie przedmiotów na hasło dźwiękowe;
- śpiewanie i mruczenie przy kołysaniu dziecka;
- wkładanie obu rąk do miski z wodą, z piaskiem lub innymi płynnymi i sypkimi substancjami;
- rozciąganie ciasta
- wodzenie wzrokiem za źródłem światła
- ćwiczenia Weroniki Scherborne
- kiwanie głową, zabawa w zegar;
- pochylanie do przodu, odchylanie do tyłu (np. fotel bujany)
- turlanie, odwijanie z koca
- bujanie na hamaku, huśtanie w kocu
- zabawy na dużej piłce
- wkładanie dziecku do rąk ciężkich przedmiotów
- ciasne zawijanie w koc
- stosowanie mocnych uścisków nazywając uciskane części ciała

ZABAWY PLASTYCZNE

Stosowanie zabaw plastycznych ma na celu uwrażliwienie dłoni dziecka. Bawiąc się dziecko eksperymentuje poznaje różne materiały oraz ich właściwości.

1. Odciskanie na papierze dłoni lub stopy zamoczonej w farbie. Odcisk dłoni lub stopy możemy wykonać też w glinie lub masie solnej.
2. Malowanie dłońmi na dużych arkuszach papieru farbami plakatowymi, masą
3. Mydlaną lub papką z kaszy manny wymieszanej z klejem do tapet i farbą.
4. Wyciskanie z plastikowych butelek półpłynnej, kolorowej masy.
5. Ugniatanie i modelowanie w masie solnej (ugniatanie miętoszenie, wałkowanie

odciskanie różnych przedmiotów, rwanie obklepanie palców).

6. Posypywanie piaskiem, kaszą manną płaszczyzny papieru posmarowanego półpłynnym klejem, najlepiej do tapet.
7. Ugniatanie, darcie, szarpanie papieru, następnie przyklejanie kawałków papieru na kolorowy, posmarowany klejem karton.
8. Przyklejanie na karton różnych drobiazgów: złotka , nitki, listki, watki, makaron, koraliki. Po wyschnięciu kleju praca ta może służyć do stymulacji dotykowej.

ZABAWA STYMULUJĄCA WIELOZMYSŁOWO

To jest nos, nos służy do wąchania (prezentacja bodźca zapachowego).

To jest ucho (drugie ucho), ucho służy do słuchania (prezentacja bodźca dźwiękowego).

To jest oko (drugie oko), oko służy do patrzenia (prezentacja bodźca wzrokowego).

To są usta, usta służą do jedzenia, mówienia, uśmiechania się (podanie bodźca smakowego).

To jest policzek (prawy, lewy), policzek można pogłaskać (głaskanie policzka).

To jest czoło, czoło można zmarszczyć, pocałować.

To są włosy, włosy można czesać, gładzić (czesanie włosów, układanie).

To jest broda, brodę porusza się podczas jedzenia i mówienia.

To jest szyja, szyja kręci głową (obrócenie głowy).

ZABAWA DOWOLNA PRZED LUSTREM (ćwiczenia utoorientacji głowa)

Oto moja buzia, x 2 głaszczemy od podbródka do skroni,

czoło do głaskania, x 2 głaszczemy czoło od środka do skroni,

oczy do patrzenia, x 2 głaszczemy dookoła oczu,

nos do wąchania, x 2 głaszczemy nos kciukiem i palcem wskazującym, od czubka do nasady, można dotyk wzmocnić aromatem,

usta do jedzenia, x 2 głaszczemy, ugniatamy palcami okolice ust,

usta do mówienia, x 2 jak wyżej

uszy do słuchania, x 2 głaszczemy małżowiny uszne, ich zaciskanie i otwieranie,

policzki lubią być głaskane, x 2 głaszczemy policzki,

policzki lubią być oklepywane. x 2 oklepujemy opuszkami palców policzki

To jest moja szyja, x 2 szyja spoczywa na kołysce z dłoni, wykonuje ruchy opuszczania i unoszenia,

dobrze się spisuje, x 2 jak wyżej

dźwiga moją głowę, więc dużo pracuje x 2 ruchy krążenia,

To jest moja głowa, x 2 obracamy głowę naprzemiennie raz w lewo, raz w prawo,

na niej moje włosy, x 2 przyszczypujemy włosy między kciukiem a pozostałymi palcami,

moje włosy lubią być głaskane, x 2 głaszczemy,

moje włosy lubią być czesane, x 2 czesemy palcami, można wykorzystać grzebień, szczotkę,

Program opracowano na rok. W ciągu realizacji należy przynajmniej dwukrotnie dokonać ewaluacji.